

LA PIETAT DE JERONI SUÑOL A L'ESGLÉSIA DE SANT ANTONI ABAT DE BARCELONA

Antoni Ballús i Gimeno

PREVI AL TEXT

Seguint un terme de l'argot de l'espiritualitat ignasiana, m'agradaria començar explicant la gènesi d'aquest text fent una «**composició de lugar**» (*pensar detingudament en les circumstàncies que envolten un fet*).

En començar el meu temps de jubilació, se'm va proposar fer una recerca sobre la Pietat de Jeroni Suñol que havia estat a l'església gòtica del escolapis de Sant Antoni Abat de Barcelona.

I m'hi vaig posar, sense saber com fer-ho, sense conèixer gaire les eines que calia fer servir. Ja és sabut que «*la ignorància és molt atrevida*»! Vaig intentar documentar-me, buscant què em deien els llibres i la xarxa (meravellosa xarxa que apropa coneixements i desconeixements!) i en va sortir un text d'onze pàgines. Onze pàgines que han dormit el «son dels justos» durant uns quants anys (set).

Ara, aquell sorrut text, intenta ressuscitar, tornar a la vida... Se'n sortirà?

Ben segur que ha tingut enveja de les lloances, estudis, publicacions i conferències, que la seva germa-

na, la «**Pietat d'Igualada**», ha tingut durant aquest any 2022. La imatge d'Igualada té una gran sort: guardada des de segles al convent del agustins, ara és a l'església regida pels escolapis, mimada i a punt de ser restaurada. La imatge de Jeroni Suñol s'ha perdut. Amb prou feines en tenim dues fotografies, uns referències en la biografia del seu autor, i uns quants textos que ens en parlen. Amb tot aquest material intentaré acabar aquestes troballes sobre «**La Pietat de Jeroni Suñol a l'Església de Sant Antoni Abat de Barcelona**».

NOTÍCIA DE «LA PIETAT» DE JERONI SUÑOL

Feliu Elías i Bracons¹ (1878-1948), crític d'art, en el seu llibre *L'escultura catalana moderna*², imprès el 1928, cita en la biografia de Suñol, entre la llista de les seves obres, la Pietat dels «escolapis de Barcelona» (sic!). «*Obras: Piedad T. P. Escolapios de Barcelona*».

La revista «*La Avalancha*»³ publicada el 1922, editada a Pamplona, en un article que parla de «*La escultura policroma de Xavier*»

(una efígie de Sant Francesc Xavier, esculpida per Suñol, que es conserva a l'església del castell on va néixer), a la p. 64, cita una llista de les obres més importants d'aquell autor, remarcant que no l'ha pogut aconseguir completa. De "la Piedad" en diu: «*...Hermosísimo cuadro escultórico, policromado, que se conserva en la casa de los Escolapios de Barcelona*». A la pàgina 52 de la mateixa revista, després d'una lloança general a l'obra de Suñol, enumera un altre cop «La Piedad» com a «*bellísima escultura*».

En un article publicat per **Jose Ramón Melida**, intítulat «SUÑOL»⁴, trobem la descripció d'aquella obra, que s'analitza amb detall. Cfr.: **Descripció de «La Pietat» de Jeroni Suñol i Pujol, més endavant.**

En la revista *Altamira*⁵ podem trobar citada La Pietat entre les diverses obres de Suñol: «*...Jerónimo Suñol y Pujol (Barcelona, 1839-Madrid, 1902), uno de los más ilustres escultores españoles de la segunda mitad del siglo XIX. Débensele obras como la Piedad de la iglesia de los Escolapios de Barcelona*».

Una altra ressenya de l'escultura la trobem a un article de «La

BREU BIOGRAFIA DE JERONI SUÑOL I PUJOL

Jeroni Miquel Suñol i Pujol⁹, autor de la Pietat barcelonina, nasqué a Barcelona el 1839 i morí a Madrid el 1902. D'origen humil, es formà a l'Escola de la Llotja, al taller de Passavell i al dels germans Vallmitjana. Becat, segueix els seus estudis a Roma i a Florència. Amb la seva escultura «El Dant» guanyà una medalla de plata a l'Exposició Nacional de Belles Arts de Madrid el 1864. Una versió d'aquella escultura, i altres mostres seves, es troben al Museu Nacional d'Art de Catalunya. Després del seu període romà, retornà a Barcelona (1875) per problemes de salut. Sembla que no va trobar bon suport en la societat catalana del moment.

La seva germana Dolors es va casar amb Domènec Batlló i Barrera, propietari d'una important fàbrica tèxtil. Això ens fa comprendre l'encàrrec de l'escultura d'una Pietat que va fer al seu germà per tal d'animar-lo en els tristos moments que passava. Treballant en aquella escultura, a proposta d'un grup d'escultors catalans, és elegit per unanimitat jurat de l'Exposició Nacional de Belles Arts, de 1876.

Des del 1882 serà membre de la *Real Academia de Bellas Artes de San Fernando*, en reconeixement per la seva talla artística. En aquell moment fixa la seva residència a Madrid, tot i que enyorarà la seva ciutat de naixença¹⁰.

Sobre la personalitat de Suñol, l'article de *La Vanguardia* ja citat, després de lamentar que «un siglo después de su muerte se ha perdido tanta información» que fa difícil fer-ne una bona biografia, diu que les referències que es tenen mostren un home culte, modest, d'una gran senzillesa, gran artista.

Vanguardia» de Manuel Rodríguez Codolà⁶ de l'any 1902; aquest article també ens indica que l'any 1876 Suñol estava treballant en aquest conjunt escultòric: «*En el año 1875, a causa de unas fiebres que le quebrantaron la salud para siempre, y que a la sazón le pusieron en peligro de muerte, abandonó Roma por prescripción facultativa, y se restituyó a Barcelona, alquilando para estudio un local de la calle de Sepúlveda. ¡Que decepción la suya! No fue pródiga para él su ciudad natal, ni un encargo recibió de sus paisanos. Desengañado, vio que no le quedaba otro recurso que renunciar al arte, y pidió a un deudo suyo que le facilitaría ganarse la vida en su fábrica. Su hermana para animarle, le encargó una **Piedad**, que regaló a los PP. Escolapios, en la iglesia de los cuales se halla todavía.*»

Al Diccionari «Rafols»⁷ podem llegir, en l'entrada SUÑOL PUJOL, Jeroni, la referència de La Pietat «**en los Escolapios**» (sic!).

A la crònica del col·legi de Sant Antoni de Barcelona⁸, del 1943, trobem una introducció que el cronista veu necessària, presentant un resum històric de la casa

des de la seva fundació el 1815, tot lamentant la destrucció per dues vegades de tots els arxius i la pèrdua de la tradició oral que ens podria aportar moltes dades. El cronista ens indica una nota del «*diario de Barcelona*» de l'any 1881, on es descriu la reconstrucció de la façana de l'església gòtica i la construcció de la Capella del Santíssim, on ja ens dona la notícia de la «*dolorosa*» de Suñol. «*En la Capilla del Santísimo lució el escultor Suñol sus grandes cualidades artísticas con la imagen de la Dolorosa*».

Així doncs, la història coneguda de Suñol ens diu que en l'última etapa a Barcelona, on es troba en una situació personal difícil, per encàrrec de la seva germana realitza aquella escultura per a l'església gòtica dels escolapis del carrer Sant Antoni Abat de Barcelona, on seria venerada.

Ens queda intentar descobrir el moment de la seva destrucció, potser a la Setmana Tràgica, potser a la guerra del 1936. Intuïm que serà feina difícil.

Pietat de Jeroni Suñol. Millora de la il·lustració: Anna Carbonell

DESCRIPCIÓ DE «LA PIETAT» DE JERONI SUÑOL I PUJOL

En un article publicat a la *Revista de Arte* per José Ramón Melida¹¹, trobem una descripció de l'obra que ens podrà servir com a aproximació: «El 1878 executa una talla per a una església de Barcelona. És una *Pietà*, que ens recorda (segons Melida) certes escultures italianes com una de Guido Mazzoni (1450-1518), escultura de terracota policromada. En aquesta contràriament a la de Suñol, hi ha sis personatges (3 homes i tres dones) que acompanyen la figura de Maria i de Crist; Maria no pot deixar de mirar amb dolor el cos del seu fill. La *Pietà* de Giovanni della Robbia (1469-1529), d'estil molt més tradicional, ens presenta un Crist a la falda de Maria, que

també mira el cos del seu fill mort, una mirada ben diferent.

En la de Suñol, la base de la composició és la figura de Crist mort i jacent. Alhora clàssic i realista, Suñol crea una figura noble, en repòs, una figura suau que infon respecte i amorosa veneració. La desordenada cabellera ens recorda l'estatuària religiosa del segle XVIII.

La imatge de Maria Dolorosa, al costat del cos del seu fill, amb els ulls mirant al cel, participa de la influència clàssica italiana que l'autor va conèixer a Roma. Treballa l'ampli vestit de Maria que dignifica la seva figura. El mantell i el sant llençol, on hi ha el cos de Jesús, són una solució senzilla i moderna al mateix temps que ens parla de la condició del nostre artista».

L'escena que presenta Suñol és d'una meravellosa simplicitat.

És una llàstima que, avui, tota descripció depèn de dues fotografies i no de la visió material de l'obra.

EL FINAL DE LA PIETAT

Imagino que ara vindria el moment de dir on és aquesta obra, on es pot admirar, on es pot veure... Em sembla que no ho podré fer. Amb prou feines podré mostrar-vos una fotografia antiga, en bon estat, que ens ha pogut arribar¹², i gràcies a l'Arxiu Provincial de l'Escola Pia de Catalunya dues més: una postal on es pot veure la Capella del Santíssim de l'església de Sant

Antoni (segurament abans del 1909) i una fotografia de l'eucaristia que es va celebrar després de la Setmana Tràgica però que no ens mostra la capella on era situada La Pietat.

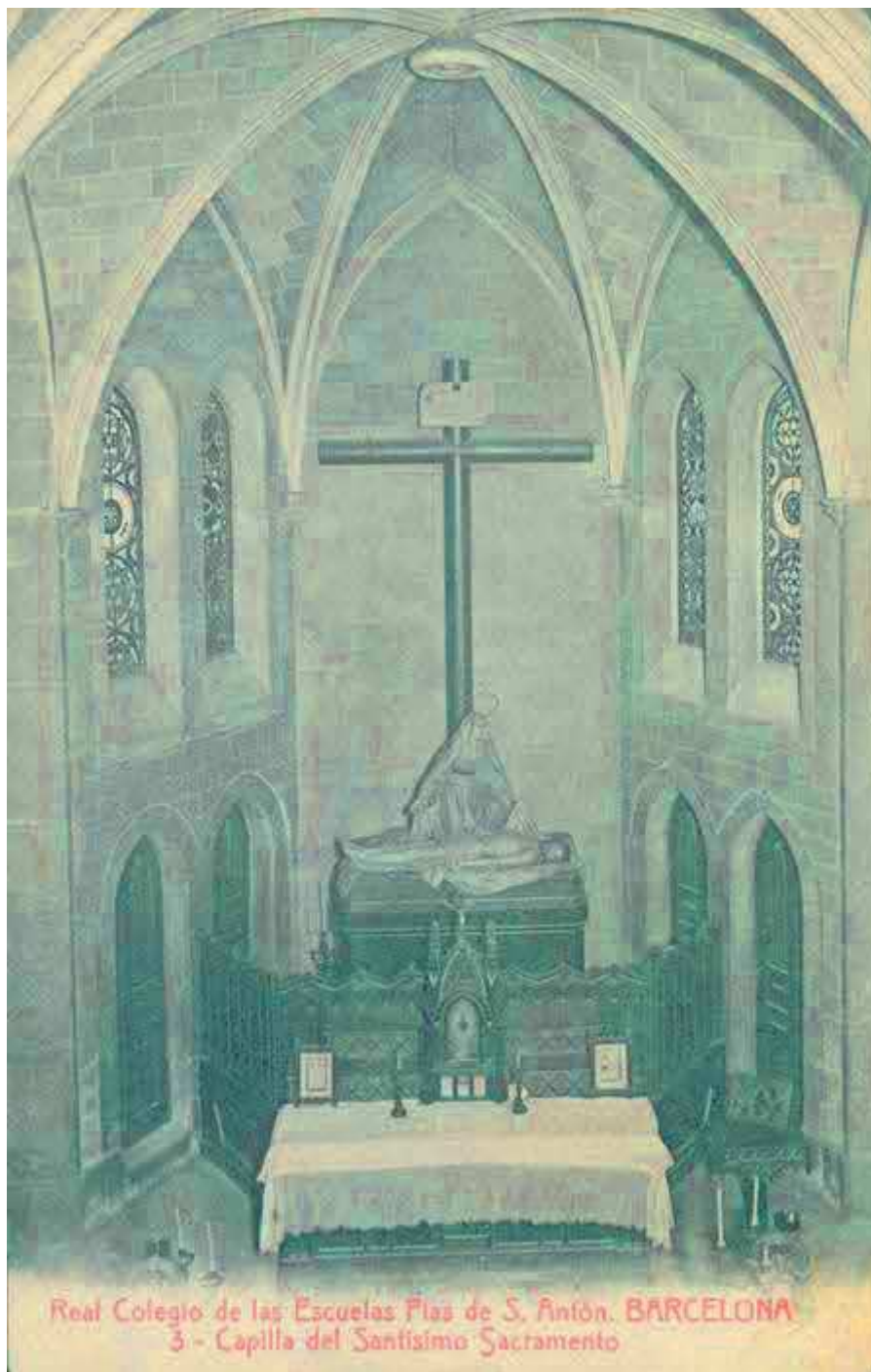
El 1909 Barcelona amagava una càrrega explosiva que es manifestaria en una revolta popular. Una mobilització de reservistes per anar a lluitar al Marroc en va ser un dels detonants. Gent pobre que no podia pagar la «quota» per deslliurar-se de l'allistament, veia com els rics se'n podien escapar. El poble atacà edificis i escoles religioses¹³.

Va ser aquesta revolta qui va acabar amb *la Pietat de Suñol*? O va ser la del 1936? D'una de les seves obres *Santa Llúcia*, realitzada per a una església de Santander, el 1885, sabem que va ser destruïda el 1936. Potser va ser aquest, també, el final de la nostra escultura? No en tenim constància, cap notícia indica el moment de la destrucció.

Tota la documentació de la comunitat o de l'església de Sant Antoni, d'aquell període, és inexistent. Segons el P. Joan Florensa: «Tots els documents que hi podien haver van ser destruïts. El 1909 l'església dels escolapis del carrer Sant Antoni Abat i el col·legi van ser incendiats; la revolta del 1936 va portar a la total destrucció de l'església (s'ensorra la teulada) i de tota l'escola, que serà també cremada. En aquelles dues dates es perden tots els arxius¹⁴.

És ben curiós que queden testimonis de les pintures que Jaume Huguet (1412-1492) pintà per al retaule de Sant Antoni Abat i que fou destruït el 1909; d'aquella obra pictòrica podem conèixer tota l'obra en fotografies en blanc i negre. La Pietat no tingué tanta sort».

El llibre de Feliu Elías, imprès el

1928, posa entre les obres de Suñol *La Pietat* barcelonina, l'enumera, però creiem que això no ens deixa afirmar amb seguretat que l'obra encara existís en aquella data.

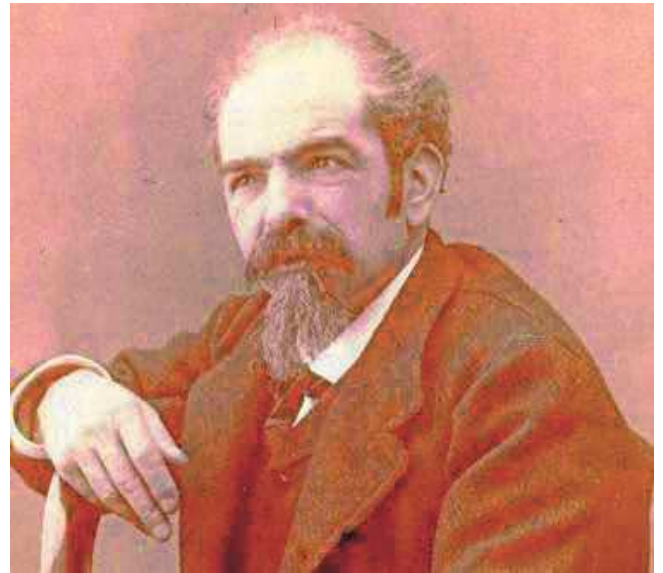
L'article de la revista «*La Avancha*» de 1922, quan cita *La Pietat* en una llista de les obres més importants de Suñol, remarca que no ha pogut aconseguir la llista completa. Parla doncs per

referències que ha obtingut o sap que l'obra és a Barcelona?

Quan i com es va destruir *La Pietat* de Suñol? No us en podem oferir una resposta segura, ens queda, doncs, la incògnita que potser algú, algun dia podrà desvetllar.

Una de les imatges del retaule de Jaume Huguet

Jeroni Suñol

Eucaristia celebrada després de la «setmana tràgica»

NOTES AL PEU

- 1 http://es.wikipedia.org/wiki/Feliu_Elias -- <http://www.jeronimosunol.net/esp/biograf/feliu.html>
- 2 *L'escultura catalana moderna*. Vol. II: Els Artistes. Editorial Barcino, Barcelona-1928. Imprenta Librería Ramón Sauret de Tàrraga.
- 3 *La Avalancha*. Año XXVIII. Núm. 646 y 647. Pamplona 8 y 24 de marzo de 1922. Biblioteca Católico-Propagandista.
- 4 <http://www.jeronimosunol.net/eng/biograf/melida.htm>
- 5 ALTAMIRA. Revista del Centro de Estudios Montañeses. Gobierno de Cantabria. Tomo LXXVII. Santander, 2009. ISSN: 0211-4003-Altamira. http://grupos.unican.es/acanto/CEM/Altamira_etc/Altamira77_2009.pdf
- 6 A «La Vanguardia». Jerónimo Suñol. Influencia que ejerció en la escultura española. La obra maestra del artista. Su vida. Su idiosincrasia moral. Manuel Rodríguez Codolà. 26 de Octubre, de 1902. <http://www.jeronimosunol.net/esp/biograf/codola.html>
- 7 *Diccionario «Ràfols» de Artistas de Cataluña, Baleares y Valencia*, vol. 4 (1980), p.1230.
“Crònica del Real Colegio de las Escuelas Pías de san Antón de Barcelona, des de su fundación en 1815 has ta nuestros días”. Tomo 1. Barcleona 1943. Ext mecanografiat.
- 8 «Crònica del Real Colegio de las Escuelas Pías de san Antón de Barcelona, de de su fundación en 1815 hasta nuestros días». Tomo 1. Barcelona 1943. Text mecanografiat.
- 9 https://ca.wikipedia.org/wiki/Jeroni_Miquel_Su%C3%B1ol_i_Pujol
- 10 Es poden trobar valoracions del seu treball artístic a: <http://www.jeronimosunol.net/esp/inicio/contenid.htm>
- 11 <http://www.jeronimosunol.net/esp/biograf/melida.htm>
- 12 Escàner gentilesa del Sr. Enrique Fernández.
- 13 Joan Maragall y la Semana Trágica | Opinión | EL PAÍS (elpais.com)
https://elpais.com/diario/2009/07/25/opinion/1248472811_850215.html
- 14 <https://www.escolapia.cat/arxiu-provincial/>